

Har du set?

På tur med Realdania
i Nordjylland

Realdania

Indhold

4	Realdanias filantropiske strategi
8	Han Herred Havbåde
10	Thorupstrand landingsanlæg og fiskepakhus
12	Stedet Tæller - Løkken Læmole og Blokhushus Bæk
14	Læsø Kur og Helse
16	Vendsyssel Teateroplevelseshus
18	Bratbjerg Søerne
20	Fremtidens Landbrugsbyggeri
24	Hobro Bymidte
26	Det gode boligliv
30	Sundheds- og Kvarterhus i Aalborg Øst
34	Grøn Livø - Naturens Stillekupe
36	Godthaab Hammerværk
38	Vendsyssel Kunstmuseum
40	Inforportal Rebild Bakker
42	Redningsstationen i Lønstrup
44	Tolne Skovpavillon
46	Tornby Gl. Købmandsgård
48	Drachmanns Hus
50	Michael og Anna Anchers Hus
52	Ting- og arresthuset i Fjerritslev
54	Bevaringsværdige gårdejendomme
55	- Ungdomshuset i Skørping
56	Fremtidens Herregård
58	- Børglum Kloster
59	- Villerup Hovedgaard
60	Illdsjælekampagnen
	Øvrige Realdania-projekter i området:
66	- Musikkens Hus
68	- Det moderne tanghus på Læsø
70	- Havnemesterboligen i Skagen
72	- Skagen Fyr

God tur!

Velkommen til denne turguide. Vi håber, at den vil give inspiration til at besøge seværdigheder rundt om i Nordjylland.

Fælles for de steder, vi omtaler i guiden, er, at de har modtaget bidrag fra Realdania. Vi støtter hvert år mange hundrede små og store projekter over hele landet. For de fleste gælder det, at uden støtten fra Realdania var de sandsynligvis aldrig blevet til noget.

Realdania er en almennyttig og almenvelgørende forening – det vil sige, at vi arbejder med filantropi. Når vi slår ordet filantropi op, ser vi, at det stammer fra det græske ord for menneskekærlighed. Andre steder forklares det som et begreb, der omfatter "donation af penge, materiel, tjenester, tid eller arbejde til et velgørende formål uden nogen belønning til den, der donerer".

Mange tror, at det "bare" handler om penge. Og de er naturligvis vigtige. Men det er karakteren af vores samarbejde med andre,

der er med til at afgøre kvaliteten af de projekter og initiativer, som vi gennemfører. Sammen med andre ønsker vi at sætte en dagsorden, der sætter gang i udvikling og forandring.

Realdania blev sat i verden for at skabe livskvalitet gennem det byggede miljø til gavn for alle i Danmark – uanset hvor vi lever og færdes. I praksis betyder det, at vi skal være med til at berige vores samfund både med det, vi kan tage og føle på, og med ny viden, inspiration og gode eksempler til efterfølgelse. Med bygninger som ellers formentlig aldrig var blevet bygget, og med forskningsresultater som måske aldrig var blevet skabt.

Det handler for eksempel om: Hvordan vi gennem vores fysiske omgivelser kan fremme, at alle kan leve et godt liv og deltage i fællesskabet. Hvordan vi kan styrke det potentiale, der findes i landets yderområder. Hvordan vi skaber ny og større innovation i byggeriet, så det kan bidrage markant til samfundets udvikling. Hvordan vi sikrer og udvikler den danske bygningsarv. Og hvordan vi styrker og udvikler de danske byer som en fælles, stimulerende, bæredygtig og oplevelsesrig ramme om menneskers liv og trivsel.

De mange, meget forskellige udflugtsmål, som vi beskriver i denne folder, er blot nogle af dem, der foreløbig har fået støtte.

Realdania ønsker rigtig gode ture!

Jesper Nygård
Adm. direktør

Realdanias filantropiske strategi

Realdania er en forening, der arbejder for at skabe livskvalitet for alle gennem det byggede miljø. Vi arbejder problemdrevet og dagsordensættende med filantropi og bidrager i samarbejde med andre til løsning af komplekse samfundsudfordringer.

Vores filantropiske strategi er udarbejdet på baggrund af et stort analysearbejde, hvor vi har indkredset, hvilke markante samfundsudfordringer, der knytter sig til det byggede miljø. Det er sket i tæt dialog med samarbejdspartnere, ledende praktikere, eksterne forskere og eksperter.

På den baggrund er vores filantropiske strategi struktureret omkring fem programmer, der hver omfatter to initiativer. De i alt ti initiativer indkredser de problemstillinger, vi primært prioriterer i vores arbejde. Selvfølgelig er der også plads til den gode idé, der ikke er indrammet af initiativerne, som er vores helt centrale fokus i de kommende år.

Vi arbejder problemdrevet

Det er ikke nyt for os at arbejde med strategiske fokusområder, men især inspireret af de arbejdsmetoder, man bruger i nogle af de helt store amerikanske og europæiske fonde, har vi i vores nuværende filantropiske strategi skærpet tilgangen, så vores arbejde kan få størst mulig effekt.

Vi bygger videre på vores styrker og kompetencer med tilføjelse af nye arbejdsformer og et endnu stærkere fokus på at indkredse og løse vigtige samfundsudfordringer og problemer med relation til det byggede miljø, og vi gør det i samarbejde – og i øjenhøjde – med andre. På baggrund af grundige analyser og tætte, vidensopbyggende samarbejder med alle relevante aktører vil vi gerne agere fortalere for en bestemt udvikling. Det er vigtigt for os, at dette altid sker i samarbejde, dialog og netværk, fordi vi sammen kan skabe løsninger, som vi ikke kan hver for sig.

Vi arbejder for at skabe livskvalitet for alle

Vi er en aktiv aktør i samfundet, der – sammen med andre – sætter en dagsorden og skaber udvikling og forandring. De projekter, som vi støtter, skal derfor være med til at understøtte en udvikling, løse problemer og skabe livskvalitet inden for det byggede miljø.

Programmer og initiativer

Rum for alle

- Adgang for alle
- Rummelighed for alle

Mulighedernes Danmark

- Yderområdernes potentialer
- Det åbne land som dobbelt ressource

Innovation i byggeriet

- Et godt indeklima
- En globaliseret byggesektor

Den levende bygningsarv

- Fremtidens herregård
- Bygningsarven i landdistrikterne

Byer for mennesker

- Klimatilpasning i byerne
- Udsatte boligområder i forstaden

Mulighe Danma

edernes rk

"Mulighedernes Danmark" er et af de fem programmer, som Realdania har som indsatsområde i de kommende år. Under programmet "Mulighedernes Danmark" ligger de to initiativer "Yderområdernes potentialer" og "Det åbne land som dobbelt ressource".

Danmarks yderområder og landdistrikter er mange steder udfordrede. Der bor færre på landet – og især erhvervsaktive, unge og børn søger mod byerne.

Realdania arbejder for, at yderområderne også i fremtiden vil være dejlige steder at bo, besøge og arbejde. Det vil kræve omstilling og nye måder at tænke på.

Derfor støtter og inspirerer vi yderområderne og landdistrikterne i deres arbejde for at skabe øget livskvalitet for borgere og besøgende. Et fokus på de stedspecifikke kvaliteter og en bæredygtig forvaltning af vores landskabs- og naturressourcer skal styrke bosætning, friluftsliv, turisme og miljø til gavn for alle.

På de næste sider kan du læse om nogle af de projekter i dette område, som er del af programmet "Mulighedernes Danmark".

Havbådene overlevede

Han Herreds kyst er nordvendt og har relativt læ for vestenvinden. Det er derfor ikke uden grund, at Skandinaviens sidste store kystlandingsplads, Thorupstrand, ligger midt i herredet med over 20 både og 40 aktive erhvervsfiskere. Her kan man opleve de bredbugede, klinkbyggede havbåde sejle ud gennem brændingen, og senere ind igen over revlerne for at blive trukket op på stranden.

Dette velkendte Danmarksbillede af de gamle klinkbyggede havbåde, der pittoresk ligger trukket op på strandene i Jammertbugten kunne have hørt fortiden til, men i stedet blev det bevaret med etableringen af Kystkulturcentret "Han Herred Havbåde". Kystlandingspladsen ved Slettestrand blev

genetableret, og i april 2011 kunne man indvie det nye bådebyggeri, hvor besøgende kan opleve bådebyggerne arbejde med deres traditionsrige håndværk. Desuden er der et havbådehus, der fortæller om egnens særegne kystkultur.

Nyt liv i havklitterne

Lokale ildsjæle i foreningen Han Herred Havbåde havde siden 2007 arbejdet på at sikre Danmarks sidste store kystlandingsplads og flåden af havbåde. Med indvielsen af Kystkulturcentret blev det lokale ønske om at bevare og videreføre en tusind år gammel fiskerkultur til virkelighed. Samtidig er der skabt nyt liv i havklitterne ved Slettestrand gennem aktiviteter, som dels bevarer en levende bådebyggerkunst

og stedets enestående kulturmiljø, dels formidler kulturhistorie og giver både lokale og turister mulighed for spændende oplevelser.

Selve bådebyggeriet er indrettet som en helt moderne arbejdsplads med de hjælpemidler, der er brug for til de tunge løft.

I havbådehuset er den indvendige mur opført i limsten - et byggemateriale, som man traditionelt har brugt og genbrugt i århundreder. Alle stenene er gamle, stammer fra huse og gårde i lokalområdet og er skænket til formålet. Foreningens limstensgruppe har samlet og afrenset i alt 60 tons limsten til byggeriet. Oprindeligt er de hugget og savet ud af de nærliggende kridtstensklinter – Bulbjerg, Thorup Kløv og Klim Bjerg.

Projektet har fået støtte af A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til Almene Formaal, Nordea-fonden, Vækstforum Nordjylland samt Jammerbugt Kommune ud over de 10 mio. kr. fra Realdania. Derudover er flere delaktiviteter støttet af en række fonde og sponsorer.

Han Herred Havbåde
Slettestrandvej 158, 9690 Fjerritslev

Frisk fisk siden vikingetiden

Siden vikingetiden har Thorupstrand i Han Herred, Nordvestjylland, været centrum for kystfiskeri med klinkbyggede havbåde direkte fra stranden. Men lovændringer og økonomisk krise har i de senere år gjort det svært for fiskerne, og det traditionelle erhverv er mere end trængt. Derfor gik Thorupstrand Kystfiskerlaug, Thorupstrand Fiskeriforening og Han Herred Havbåde sammen i den fælles forening "Thorupstrand Landingsplads og Pakhusforening", for at bygge et nyt pakhus og landingsanlæg.

Pakhuset er indrettet til at håndtere den helt friske fisk – fra bådene lander på stranden, til fisken sendes ud til forbrugerne. Dermed er det med til at bevare det naturskånsomme kystfiskeri og samtidig videreudvikle det som nicheproduktion. Fiskepakhuset understøtter således både de lokale arbejdspladser og den særlige kystkultur, som er ved Thorupstrand og Slettestrand.

Det nye landingsanlæg har en moderne forarbejdningshal og et ismagasin, som gør det muligt at sende en del af den friskfangede fisk direkte videre til detailhandel og restauranter – inden for bare 24 timer. På den måde øger fiskerne værditilvæksten i fiskerlejet.

Frisk fisk – og oplevelser

Pakhuset har gode forhold for fiskerne, som

har let adgang til is og kølerum. Samtidig giver de nye faciliteter fiskepakhushets medarbejdere og lokalsamfundets unge, der mødes og rensrer fisk på pladsen ved pakhuset, tidssvarende og sikre arbejdsforhold.

Udover selve produktionen fremmer fiskepakhuset også salg af den friske fisk, og giver turister og andre besøgende mulighed for at opleve kystfiskeriet som et aktivt erhverv. Som besøgende er det nemlig muligt at følge hele forarbejdningsskæden - fra bådene lander i havstokken til fisken fileteres i pakhushets skærerum.

Brøgger Arkitekter er arkitekterne bag pakhuset. Huset er bygget i beton med en træfacade og tagpaptag. Det har sadeltag, der er en kendt bygningsform langs den jyske vestkyst. Generelt er der lagt vægt på, at huset er formet efter naturen og de andre huse omkring det. Indvendigt er alle overflader i de rum, hvor fisken bearbejdes og opbevares, lette at gøre rene. Pakhuset har også et solfangeranlæg, der leverer strøm til husets kølesystem og ismagasin.

Projektet, der blev indviet i marts 2014, havde et budget på knap 22 mio. kr. og modtog støtte fra Natur & Erhvervsstyrelsen, Region Nordjylland, Den A.P. Møllerske Støttefond og Realdania.

Thorupstrand Fiskepakhus
Thorupstrand, 9690 Fjerrikslev

I Løkken og Blokhush er der skabt steder der tæller

I foråret 2015 blev to nordjyske projekter klar til sol, sommer og feriegæster. Fælles for projekterne er, at de tager udgangspunkt i lokale potentialer som vej til at styrke livskvaliteten i områderne.

De to projekter – Løkken Læmole og Blokhush Bæk – viser, at det er muligt at skabe høj kvalitet i Danmarks kystbyer. Byer, som skaber en god oplevelse for besøgende og livskvalitet for lokale borger. Projekterne er en del af Realdanias kampagne Stedet Tæller, som Realdania satte i søen for at vise nye veje til, hvordan man kan øge

livskvaliteten i Danmarks yderområder med udgangspunkt i de stedbundne potentialer, som netop yderområderne besidder.

De to projekter har kickstartet positive forandringer, der sætter spor langt ind i de lokalsamfund, de er en del af. Ens for projekterne er også, at projekterne indgår som en del af en samlet kommunal turismestrategi for områderne, hvor kvalitetsløft i omgivelserne går hånd i hånd med kvalitetsløft i information, service og kompetencer i et stærkt samarbejde mellem lokale borgere, erhverv og kommune.

Løkken Læmole

Løkken Læmole

I Løkken er molen blevet renoveret, og der er skabt nye rekreative muligheder. Nu kan man fiske og i roligt vejr bade.

Løkkens læmole har stor historisk betydning for Løkkens kystmiljø og rummer en væsentlig del af den identitet, der knytter sig til byen. Havet, stranden og Løkkestemningen ved molen tiltrækker hver dag året rundt lokale og turister, og flere og flere aktiviteter folder

sig ud på stedet. Allerede nu er der åbnet en surf-café, der udnytter de nye muligheder, som molen giver.

Projektet har også sikret ny dialog og fælles fodslag for byens fiskere, surfere, erhvervsliv og kommunale politikere.

Realdania har støttet projektet med 4 mio. kr.

Blokhushus Bæk

I Blokhushus er bækken blev åbnet, og der er skabt et rekreativt område langs bækken. Åbningen fungerer samtid som klimasikring, så byen nu er beskyttet mod tilbagevendende oversvømmelser.

Konkret er Blokhushus Bæk blevet fritlagt og der er gjort en række tiltag langs bækken så som rydning af buske og krat, etablering af stier, ny beplantning og belægning samt

etablering af mindre træbroer, der skaber forbindelser over bækken. Målet var at genskabe og styrke nogle af byens og landskabets oprindelige og særlige kvaliteter gennem en fysisk og visuel tilgængelighed til bækken. Og samtidig løses påtrængende regnvandsafledningsproblemer i byen.

Realdania har støttet projektet med 3 mio. kr.

Læsø på forkant med fremtiden

Midtvejs mellem Frederikshavn og Göteborg ligger den største ø i Kattegat. Med sine knap 2.000 indbyggere er den samtidig landets mindste kommune. Navnet er Læsø, og øen bliver nævnt flere gange i den nordiske mytologi bl.a. som hjemsted for jætten Ægir – konge over havet – og som et sted, hvor de nordiske guder festede.

I dag er øen nok mest kendt for sin enestående natur, sin saltsydning og som en velbesøgt turistdestination. Og ligesom andre mindre samfund rundt om i Danmark har Læsø oplevet et fald i befolkningstallet de seneste årtier samtidig med en tilbagegang for det tidligere så centrale erhverv, fiskeriet.

Læsø er en af testkommunerne i Realdanias kampagne: "Yderområder på forkant". Med udgangspunkt i øsamfundets specifikke kvaliteter og potentialer arbejder Læsø Kommune og Realdania sammen om at udvikle langsigtede strategiplaner, så Læsø kan komme på forkant med udviklingen og også i kommende årtier kan være et attraktivt sted at bo, besøge og drive virksomhed. Overskriften er "Læsø 2030".

Læsø Kur & Helse

Strategiplanerne skal være realistiske bud på, hvordan man kan skabe en anderledes og differentieret udvikling af Danmarks yderområder ved at udnytte de særlige potentialer og muligheder, som knytter sig til et specifikt område som Læsø.

Det kan for eksempel være fødevareproduktion, produktion af grøn energi, satsning på særlige former for turisme eller nye bosætningsmønstre. Planerne skal desuden fungere som værktøj til løbende at udvikle, vurdere og prioritere strategiindsatser i kommunen. Strategiprojektet koster 500.000 kr. og Realdania støtter med halvdelen af beløbet.

Førende i Skandinavien

Læsø er det eneste sted i landet, hvor der findes saltholdigt grundvand. Det bliver dannet under de sydvendte strandenge, Rønnerne, som i vinterhalvåret bliver oversvømmet med havvand, der siver ned i sandlagene, indtil vandet bliver bremset af et kompakt lag blåler en til to meter nede.

I sommerhalvåret fordampes vand fra sandoverfladen, og det, der står tilbage

ovenpå lerlaget, får efter nogle år en saltkoncentration på 12-16 procent - omkring halvt så meget som det, der er i Det Døde Hav.

Og siden 1100-tallet har de på øen nydt godt af det hvide mineral. Siden 2008 har det været grundlaget for kurstedet Læsø Kur & Helse, som har til huse der, hvor Vesterø Havnekirke lå. For en række år siden støttede Realdania netop, som et konkret projekt, etableringen af Læsø Kur & Helse med 20 mio.kr., bl.a. fordi det kan være med til at styrke Læsø i fremtiden.

Læsø Kur er en af de førende udbydere af salt- og vandterapi i Skandinavien. Centeret henvender sig ikke mindst til psoriasispatienter, som har gavn af de behandlingstilbud, som Læsø Kur tilbyder. Men også turister og øens beboere kan benytte og have glæde af behandlings- og wellnesscenteret - eller blot nyde udsigten over havnen og vandet.

Læsø Kur & Helse
Vesterø Havnegade 28, 9940 Læsø

Teater-oplevelseshuset midt i byen

I Hjørring bymidte er man i fuld gang med at opføre Vendsyssel Teateroplevelseshus, der efter planen står færdigt og klar til indvielse i efteråret 2016.

Teateroplevelseshuset der skal være en del af byens offentlige rum, bliver på 4.200 kvadratmeter og kommer til at rumme et enestående cirkulært teatterum med plads til 250 – 350 tilskuere. Samtidig skal det fungere som et samlingssted for hele byen og ikke mindst de lokale unge og de

ikke-organiserede, der interesserer sig for musik, teater og kulturliv.

Et visionært bygningsværk, der kan bidrage til det stærke kulturliv i Vendsyssel og på den måde bygge videre på et oplagt lokalt potentiale. Samtidig skal det styrke udviklingen af Hjørring by, fungere som en dynamo for kulturlivet i hele Nordjylland, og dermed understøtte både bosætning, uddannelse og erhverv.

Vendsyssel Teateroplevelseshus
Dronningensgade 12, 9800 Hjørring

Scenen bliver udstyret med den mest avancerede sceneteknik. Foruden Vendsyssel Teater bliver der plads til, at andre kreative miljøer i Hjørring kan skabe aktivitet i og omkring bygningen.

Enestående teaterkunst

Teatret er hjertet i projektet og fungerer som omdrejningspunkt for exceptionel teaterkunst i intime rammer. Teatret bliver omkranset af rum og aktiviteter for byens kreative miljø. Det er med til at sikre huset en bred folkelig forankring og tilfører huset liv – også uden for teatertid.

Huset bliver placeret centralt i Hjørring over for banegården og i gåafstand til

Amtmandsboligen, byens øvrige kulturinstitutioner og et nyt shoppingcenter. Den smukke have ved Amtmandsboligen bliver samtidig gjort tilgængelig for offentligheden, ligesom der bliver skabt andre attraktive opholds- og udfoldelsesmuligheder i byen, så byggeriet bidrager til at skabe sammenhæng.

Arkitektfirmaet schmidt hammer lassen vandt konkurrencen om Vendsyssel Teateroplevelseshus, der opererer med et samlet budget på 173 mio. kr. Foruden Hjørring Kommune bidrager Det Obelske Familiefond og ENV-”Fonden” med hver 25 mio. kr. og Realdania med 55 mio. kr.

Istidens monumenter

Arealet på syv hektar i Tranum Plantage ved Bratbjerg Søerne hørte oprindeligt til en mindre landejendom med rettigheder til grusgravning. Men i 1994 blev jorden, der grænser op til Tranum Aktieplantage, købt af denne med det formål at skabe et rekreativt område til glæde for mennesker og dyr.

Efterhånden som råstofferne blev fjernet fra grusgraven blev overskudsjord brugt

til de volde, som i dag omgiver to søer, der opstod som følge af gravningen og under ét har fået navnet Bratbjerg Søerne.

Søernes bredder blev planeret, og de kampesten, der dukkede op, blev anbragt i kanten. De helt store vandreblokke fik lov at stå som monumenter over en fjern istid. Området omkring søerne blev plantet til med løv- og nåletræer samt frugttræer og

-buske, som publikum er velkommen til at forsyne sig af.

Naturlægens mindesten

Og så smukt er der ved Bratbjerg Søerne, at tilstrømningen af besøgende fra nær og fjern langt oversteg forventningerne. Derfor meldte der sig hurtigt et påtrængende behov for læ, borde, stole og ikke mindst toiletfaciliteter.

Bestyrelsen for plantagen gik derfor i gang med at finde en egnet placering, få udarbejdet tegninger og planlægge finansieringen af en opholds-, natur- og udstillingsbygning på omkring 100 kvadratmeter. Og i juni 2006 kunne de indvie det nye hus.

»Huset ved Bratbjerg Søerne« er åbent i sommerhalvåret, og her er mulighed for at spise og tilberede medbragt mad eller blot nyde udsigten fra terrassen. Byggeriet af

huset fik støtte fra mange sider, og Realda-
nia bidrog med 100.000 kr.

Ved Bratbjerg Søerne er der i øvrigt opstillet en mindesten for Bratbjergmanden, der mere end 50 år efter sin død stadig huskes som hele egnens store naturlæge. Chr. Jensen Mann – den kloge mand fra Bratbjerg – blev født i 1876 og døde i 1956. Han var ud af en slægt af kloge mænd og koner og fulgte i sine aners spor som hele egnens naturlæge, der samtidig blev kendt og respekteret ud over det ganske land. Og som naturlæger går hans slægt helt tilbage til 1730.

**Huset ved Bratbjerg Søerne
Bratbjerg 55, 9460 Brovst**

Fremtidens landbrugsbyggeri

Landbruget er inde i en forandringsproces af historiske dimensioner, hvor strukturændringer, global konkurrence og nye produktionsformer har vidtgående konsekvenser for udformning og placering af nye landbrugsbygninger i det åbne land. Fremtidens landbrugsbyggeri bliver meget anderledes end de gamle firlængede gårde. Alene størrelsen af fremtidens bedrifter stiller helt andre krav til landbrugsbyggeriet end de fine gamle byggetraditioner for gårde i Danmark.

Der er brug for at sætte fokus på en nytænkning af landbrugsbyggeriet. Ikke alene i relation til kravene om fleksibilitet, effektivitet og hensynet til miljø og dyrevelfærd, men også til udformningen af den arkitektoniske

kvalitet, herunder sammenhængen med de landskabelige værdier og kulturmiljøet.

I 2006 satte Realdania derfor 60 millioner kroner af til en kampagne, der rettede fokus mod udviklingen af fremtidens normer for godt landbrugsbyggeri. Målet var at bidrage til, at gøre landbrugsbygninger mere effektive og miljørigtige og tænkt ind i en bredere fysisk helhed.

Håbet for projektet var, at det kunne være med til at skabe et bedre image for landbruget, og at det blev til glæde for alle brugere og gæster i det åbne land.

Et af de tre projekter, der er blevet gennemført, ligger i Nordjylland.

Velfærd for folk og fæ

Sønderskovgård ligger ved Sindal lige midt i Nordjylland. Gården ejes af Palle Joest Andersen, som i 2009 kunne tage et helt nyt, avanceret staldanlæg i brug - et resultat af Realdanias idékonkurrence om Fremtidens Landbrugsbyggeri.

Der er tale om to topmoderne staldlænger med besøgsfaciliteter og undervisningslokale - i alt 5.500 kvadratmeter. Med den nye markante og utraditionelle tilbygning er gårdens besætning nået op på ca. 1.100 søer med en produktion på omkring 35.000 smågrise på årsbasis. Der er tale om produktion af svin målrettet England, de såkaldte "Englandsgrise". Udover høj effektivitet i det nye staldanlæg er der også optimalt arbejdsmiljø, høj dyrevelfærd og minimale udledninger af ammoniak og lugt i forhold til traditionelle staldanlæg.

Udover svineavl er der på gården planteavl med industrikartofler som speciale. Det samlede jordareal er omkring 470 ha.

Dyrevelfærd og arbejdsvelfærd

Bygningerne står arkitektonisk som et spejl af Vendsyssel med de skrå tagflader fra vest mod øst. Samtidig er der valgt materialer, der spiller op til den gamle gård fra 1931. I projektet er der tænkt meget i helhed, og hvordan arealerne rundt om bebyggelsen knytter de to bygninger sammen.

En af de ting, der har levet fuldt op til forventningerne, er de meget store åbne rum og lyse stalde med behageligt, naturligt dagslys i alle rum til glæde for både dyrevelfærd og arbejdsvelfærd. Den nye farestald med bedre plads til dyrene giver

ifølge Palle Joest Andersen langt flottere pattegrise.

Der er ansat seks til syv mand på bedriften, og Palle Joest Andersen er stolt af det nye anlæg, stolt af at producere gode fødevarer og stolt af at bidrage til den lokale beskæftigelse.

Anlægget tilgodeser både de fremtidige krav til produktionen, hensynet til dyrevelfærd og arbejdsmiljø samt de arkitektoniske, landskabelige og kulturmiljømæssige værdier. Besøgsfaciliteterne sikrer, at alle interesserede kan få glæde af løsninger og erfaringer fra projektet.

Aftalen med Realdania indebærer, at de tre landbrugsvirksomheder, der har fået støtte til deres projekt, skal åbne dørene for gæster, der vil se bedriften og høre om de indhøstede erfaringer. Efter at bygningerne blev taget i brug i foråret 2009, har Palle Joest haft besøg af mange grupper af interesserede fra både ind- og udland. Den samlede investering beløber sig til ca. 28. mio. kr., og Realdania har støttet med 12 mio. kr. Arkitekterne bag projektet er Bygningskontoret Nord.

Byer for mennesker

"Byer for mennesker" er et af de fem programmer, som er Realdanias indsatsområder i de kommende år. Under programmet "Byer for mennesker" ligger de to initiativer "Klimatilpasning i byerne" og "Udsatte boligområder i forstaden".

Byerne og deres forstæder skal hele tiden være omstillingsparate og løbende indrette sig efter nye behov, livsformer, demografiske ændringer og ikke mindst ændrede klimaforhold. Samtidig står byerne for størstedelen af den globale udledning af CO2 og er derfor ét af de vigtigste omdrejningspunkter for bæredygtig omstilling.

Med vores initiativer ønsker vi at være med til at sikre, at klimatilpasningen giver merværdi for byerne ved at koble løsninger på klimaudfordringerne med en opkvalificering af byens rum.

Vi ønsker desuden at modarbejde social ubalance i forstaden gennem en stærk strategisk tilgang, hvor udsatte boligområder ses i sammenhæng med det omkringliggende samfund.

På de følgende sider kan du læse om et par af de projekter i dette område, som falder ind under programmet "Byer for mennesker".

r sker

Den nye midtby i Hobro

Den 12. november 2014 blev det første spadestik til Hobros nye bymidte taget. Nu er visionerne om en mere attraktiv midtby ved at blive gjort til virkelighed. Og man forventer, at hele det store byfornyelsesprojekt, der er det største i Hobro nogensinde, er afsluttet i 2016.

Men den ambitiøse "Midtbyplan" vil man både ændre vejnettet, binde Hobro midtby sammen med havnen, skabe bedre fremkommelighed for busserne i bymidten og gøre plads til nye byggemuligheder i bymidten.

Projektet er udarbejdet af arkitektfirmaet Schønherr i samarbejde med VIA Trafik, Holscher Arkitekter og Lindgaard Rådgivende Ingeniører. Teamet vandt konkurrencen om det 40 mio.kr. store projekt i foråret 2013.

Byen samles

Hobro er et godt eksempel på en by, hvis liv og udvikling har været begrænset af trafikale barrierer, der afskærer visse dele af byen fra hinanden. Projektet løser en vigtig bymæssig udfordring, som Hobro har sloges med i mange år. Det er en udfordring, som også

optræder i mange andre byer i Danmark. Derfor så man et stort potentiale i at skabe forbindelse og et attraktivt byrum på tværs af Brogade, så havnen og Mariager fjord igen bliver en tilgængelig del af Hobro by.

Realdania har støttet den konkurrence om omdannelsen af bymidten, der blev gennemført i 2012. Samtidig støtter Realdania realiseringen af byrumsprojektet Havnepladsen og Havnegade-kilen, der skal være byens nye ansigt og koble byens handelscentrum og gågaden sammen med den rekreative, kulturorienterede Søndre Kaj.

I alt har Realdania bidraget med 14 mio. kr. til byudviklingen i Hobro. Kommunen medvirker med et tilsvarende beløb og de resterende 11,7 mio. kr. kommer fra Trafikstyrelsen.

Det gode boligliv

Realdania gik i 2011 sammen med Almen-Net og Boligselskabernes Landsforening om en kampagne, der skulle bidrage til at nytænke de fysiske rammer for det sociale liv i almene boligbebyggelser.

Realdania har afsat 100 mio. kr. til kampagnen, hvor ildsjæle, beboere, beboergrupper og boligafdelinger i de mange almene bebyggelser kan være med at vise nye veje til et godt boligliv.

Kampagnen sætter bl.a. fokus på:

- Gode fællesfaciliteter til alle beboere – både aldersmæssigt, socialt og etnisk.
- En bedre kobling mellem de almene boligområder og de byområder, der ligger uden om.
- En opgradering af udendørsarealerne, så de i højere grad indbyder til bevægelse, ophold og fællesskab.
- Nye funktioner til de mindre indkøbs- og lokalcentre, f.eks. motions- og foreningslokaler eller lokale hjemme-arbejdspladser.

Der er uddelt støtte til i alt 71 projekter af forskelligt omfang:

- "Projektudviklingsstøtte" som afsæt for en evt. efterfølgende fysisk realisering.
- "Den specielle idé" som er mindre projekter, der f.eks. kan være sat i gang af lokale ildsjæle.
- "Demonstrationsprojekter", der er større projekter, hvor kommune eller boligorganisation selv bidrager med 50 procent af finansieringen.

Et eksempel på et projekt i dette område, som har fået støtte er:

En flydebro til det hele

Man kan fiske fra den og sole sig på den. Man kan anløbe den fra vandsiden med både jolle, kano og kajak. Man kan springe i vandet fra den - både om sommeren og om vinteren. Og kørestolsbrugere kan også benytte den.

Der er tale om den multifunktionelle flydebro ved Lindholm Strandpark i Nørresundby. Året rundt er den tilgængelig for alle. Den fungerer

som samlingspunkt for byens borgere og bliver anvendt på mange måder både fra land og fra vand. Om sommeren ligger broen ved Lindholm Strandpark og om vinteren, når broen er placeret ved Lindholm Brygge, benytter vinterbaderne den som udspringssted.

Broen består af tre dele: Et brofæste, som danner overgangen mellem land og vand; et flydende broelement og en flydende badeplatform. Alle delene er udført af vejrbestandigt træ, og der er anvendt tovværk til håndlister samt galvaniseret stål til værn og stiger, så broen fremstår i et maritimt udtryk.

Der er fokus på sikkerheden, så der er opsat redningskranse og monteret en sikkerhedsstige med LED-lys på broen samt tre badestige på platformen.

I tilknytning til flydebroens sommerplacering er der opført en blivende, let konstruktion, som

er tilplantet med slyngplanter. Når planterne vokser til, vil de dække konstruktionen og danne et afskærmet sted, hvor der er læ, og hvor broens brugere f.eks. kan klæde om.

Læstedet fungerer allerede i dag som en skulptur i landskabet, og med tiden vil det også være et levende og grønt vartegn for flydebroen.

Projektet er udtænkt og sat i gang af tre driftige beboere fra afd. 44 i Nørresundby Boligselskab, og selve projektet er planlagt og gennemført i et samarbejde mellem de tre beboere, boligselskabet samt NBC Marine og Aalborg Universitet.

Hele projektet er gennemført med et budget på 500.000 kr., hvoraf Realdania har støttet med det fulde beløb.

Rum for alle

"Rum for alle" er et af de fem programmer, som er Realdanias indsatsområder i de kommende år.

Under programmet "Rum for alle" ligger de to initiativer "Adgang for alle" og "Rummelighed for alle".

At alle har adgang til og kan bevæge sig rundt i de fysiske omgivelser er en grundsten i et inkluderende samfund. Men byens fysiske rum og deres regulering er ikke altid indrettet med tanke på mennesker med funktionsnedsættelse.

Samtidig oplever forskellige sårbare og socialt udsatte grupper i stigende grad, at de isoleres og ikke har mulighed for at skabe meningsfulde relationer til andre samfundsgrupper. Dette udfordrer visionen om det aktive, inkluderende og mangfoldige byliv.

Realdania vil bidrage til at styrke fremtidens velfærdssamfund gennem nye indretninger af vores fysiske omgivelser, der kan tilgodese alle gruppers fysiske og mentale sundhed og fremme social inklusion.

På de næste sider kan du læse om et af de projekter i dette område, som er en del af programmet "Rum for alle".

Et ikon for bydelen

For at få plads til det nye Sundheds- og Kvartershus i Aalborg Øst, foretog Aalborg en historisk nedrivning af tre boligblokke på én gang. I juni 2001 tog man det første spadestik og sidst i september 2012 blev det nye hus taget i brug. Det blev til i et enestående samarbejde mellem Region Nordjylland, Aalborg Kommune og Himmerland Boligforening, der råder over en stor del af de i alt 4.000 almene boliger i området.

Sundheds- og Kvartershuset er et multihus på 7.500 kvadratmeter. Det rummer en række forskellige funktioner, bl.a. en bred vifte af sundhedstilbud, herunder praktiserende læger, hudlæger, fysioterapi, fitness og diverse kommunale sundhedstilbud.

Og her finder man også Kaffé Fair, hvor man bl.a. kan få et sundt måltid mad. Kaffé Fair er en Social Økonomisk Virksomhed, som modtager unge mennesker i et oplæringsforløb med det formål at fremme beskæftigelse og unges mulighed for uddannelse.

Selvom sundheden fylder meget i Sundheds- og Kvartershuset, er der også andre tilbud. F.eks. holder helhedsplanen 9220 til i her, hvor de deler kontor med Kvarterværkstedet, ligesom man kan finde nærpolitiet. Områderne omkring huset er gjort åbne og imødekommende for alle borgere.

Det gode eksempel

Som så mange andre danske forstadsom-

råder blev Aalborg Øst bygget på bar mark – og på meget kort tid - i 1960'erne. En af de tydelige mangler i området var et centrum, som kunne udvikle sig til et samlingspunkt og give det lidt anonyme distrikt en identitet.

Det var baggrunden for det store projekt Sundheds- og Kvartershus, som Himmerland Boligforening tog initiativ til, og som det lykkedes at føre ud i livet på grundlag af en arkitektkonkurrence, som blev vundet af A. Enggaard A/S, der også havde C.F. Møllers Tegnastue med på holdet.

I forbindelse med offentliggørelsen af vinderforslaget udtalte formanden for Himmerland Boligforening, Peter Anker: "Med dette hus får bydelen et ikon, som sætter en ny standard for kvaliteten af kommende renoveringer og byggerier i bydelen. Det er en fantastisk chance."

Og det lykkedes. Med gennemførelsen af projektet fik borgerne i Aalborg og Nordjylland et sundhedshus, som kan være et fyrtårn for de mange sundhedshuse, som er under planlægning rundt om i landet.

Realdania støttede projektet med 6,9 mio. kr. specielt på grund af husets indhold af boligsociale og borgerrelaterede aktiviteter. Det er et visionært projekt, der skaber liv og aktivitet i et boligområde.

**Sundheds- og Kvartershus Aalborg Øst
Fyrkildevvej 7, 9220 Aalborg Øst**

Den lev bygning

Levende Bygningsarv

"Den levende bygningsarv" er et af de fem programmer, som er Realdanias indsatsområder i de kommende år. Under programmet "Den levende bygningsarv" ligger de to initiativer "Fremtidens herregård" og "Bygningsarven i landdistrikterne".

Samfundet er i konstant udvikling, og det betyder, at bygninger og bevaingsværdige miljøer mister deres oprindelige funktioner og skal transformeres for at overleve. Derfor ligger der en stor og kompleks opgave i at sikre bygningsarven. Dertil kommer, at det ofte er vanskeligt og koster mange penge at vedligeholde den.

Vi vil aktivere den bedste del af vores fælles bygningsarv, så den kan følge med tidens udvikling og øge borgernes livskvalitet. En levende bygningsarv med nutidssvarende funktioner kan bidrage til at fastholde identitet og tilhørsforhold i et moderne samfund og samtidig være med til at skabe smukke og oplevelsesrige rammer for danskernes daglige liv.

På de følgende sider kan du læse om nogle af de projekter i dette område, som falder ind under programmet "Den levende bygningsarv".

Naturens Stillekupe

I Limfjorden omkring 10 km sydvest for Løgstør ligger Livø. Øens ni faste indbyggere kan dagligt nyde en fantastisk smuk og varieret natur med et rigt dyreliv. På spidsen af den fredede og utilgængelige Livø Tap lever sæler, mens rådyr og dådyr i flokkevis græsser i skovene og på markerne. Og det vil øboerne gerne dele med mange flere besøgende, end det er tilfældet i dag.

Øen, der er uden biltrafik, er det perfekte sted for en oplevelse væk fra hverdagens stress og jag. Alligevel er besøgstallet på Livø dalet i de senere år, og derfor har Realdania og Miljøstyrelsen i samarbejde med Naturstyrelsen Himmerland udarbejdet en helhedsplan, der gennem øget oplevelsesturisme og et bæredygtigt energiforbrug skal sikre indtægter, så den faste ø-befolkning kan blive på stedet og drage nytte af de ressourcer, øen kan tilbyde.

Et af de elementer i planen, som nu er gjort færdigt, er omdannelsen af den tidligere funktionærbolig "Nonnebo", der blev bygget i 1940. Den er en del af de smukke gamle institutionsbygninger fra perioden, hvor Livø

blev benyttet som en delvist åben institution for især udviklingshæmmede kriminelle.

Det første skridt

"Nonnebo" er nu indrettet med tre mindre lejligheder med moderne faciliteter. De har alle eget køkken og bad samt en brændeovn, så de kan bruges hele året. Man kan leje lejlighederne gennem Livø feriecenter. Fremover vil "Nonnebo" fungere som feriested for turister og besøgende i højsæsonen, og resten af året som afstressende og inspirerende naturrefugium for kunstnere og andre med smag for Livøs særlige stilhedskvaliteter.

"Nonnebo" har høj bevaringsværdi og er en væsentlig del af Livø's kulturmiljø. Derfor er moderniseringen sket i respekt for de eksisterende arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, som huset har.

Istandsættelsen af "Nonnebo" er det første skridt frem mod det nye og bredere forretningskoncept i projektet "Grøn Livø - Naturens Stillekuperté", der går ud på at nytænke og markedsføre Livø's særlige kvaliteter - med fokus på naturoplevelsesturisme og højere kvalitet i overnatningsmulighederne for øens gæster. Det næste skridt i at realisere Naturstyrelsens helhedsplan for Livø bliver at sætte gang i en række løsninger på området for vedvarende energiforsyning.

Realdania har støttet istandsættelsen og ombygningen af "Nonnebo" med 3,1 mio. kroner.

Nonnebo
Livø, 9681 Ranum

Et historisk monument

I 1858 indrettede smeden Christian Zinck sin smedje i den nedlagte papirmølle "Godthaab" sydvest for Aalborg. Han overtog navnet og kaldte sin virksomhed "Godthaab Hammerværk". Med tiden voksede virksomheden og blev til det landskendte firma: Zincks Fabrikker. Og der findes

næppe mange haveejere, landmænd eller håndværkere, der ikke har ejet og brugt en rive, skovl, spade, høtyv eller et andet stykke værktøj af mærket Zinck. Helt frem til slutningen af 1970'erne var der fuld gang i produktionen på Godthaab Hammerværk. Fiskars overtog virksomheden i 1980erne,

men overlod de gamle bygninger og vandkraftanlægget til den selvejende institution: "Museet Godthaab Hammerværk", som siden er blevet fredet.

De mange hammerværker, der oprindeligt har været i Danmark, er for længst væk. Tilbage står Godthaab som det sidste, hvor hele industrianlægget – både bygninger, inventar og tilhørende vandveje – er bevaret. Hammerværket fungerer i dag som levende museum og er et enestående eksempel på den tidligste danske industri, der var baseret på vandkraft.

Fungerer som for 150 år siden

De gamle maskiner bliver stadig drevet af vandkraftanlægget, og ud over de imponerende maskiner har museet også et omfattende historisk materiale, der fortæller om livet på og omkring virksomheden, dens ansatte og egnen omkring værket.

Hammerværket står intakt og funktionsdygtigt, som da det blev anlagt for godt 150 år siden og viser den tætte sammenhæng mellem industri og natur. På den måde giver Hammerværkets museum et fint og autentisk indblik i de arbejds- og produktionsforhold, der var betingelserne under den tidlige industrialisering i Danmark.

Hammerværket har stor kulturhistorisk værdi, og arbejdet med driften af museet er båret af lokale ildsjæle. Bl.a. derfor støttede Realdania renoveringen af Hammerværket med knap en mio. kr. ved bl.a. at finansiere en renovering af kullageret og tagene med de karakteristiske fabriksovenlysvinduer.

Godthaab Hammerværk
Zincksvej 2B, 9230 Svenstrup J

Fra tweed til kunstmuseum

Klædeindustri har gennem tiden spillet en stor rolle i Hjørring på grund af byens placering midt i et landbrugsområde, hvor fåreavl var vidt udbredt. Bechs klædefabrik, som ligger midt i Hjørring by, blev etableret i 1845 – i begyndelsen alene som uldfarveri senere med egentlig fabrikation af klæde. I 1920'erne blev der bl.a. produceret gardiner, sengelinned og ikke mindst den berømte Hjørring Tweed.

I begyndelsen af 00'erne blev den historiske bygning fra forrige århundrede skabt om til Vendsyssel Kunstmuseum. Og hermed fik man på én gang forvandlet en gammel bevaringsværdig fabriksbygning til et hus med et nutidigt formål og givet byen nogle nye byrumsmæssige kvaliteter.

Museet er siden blevet udvidet med en ca. 300 kvadratmeter stor tilbygning på husets vestside. Det var en lidt trist baggård, som C.F. Møllers Tegnestue har fået givet et markant æstetisk løft. Den nye bygning har skabt fysisk grundlag for at etablere et forsknings- og formidlingscenter for kunstneren Niels Larsen Stevns's produktion og virke.

Niels Larsen Stevns center

Vendsyssel Kunstmuseums ønskede med

projektet at udvide det eksisterende museums faciliteter. Behovet opstod, da museet i 2005 arvede en privatsamling af Stevns værker med tilhørende dokumentationsmateriale og samtidig fik mulighed for at overtage en omfattende Stevns samling fra Østsjællands Museum til langtidsdeponering. Siden har museet, som gave, modtaget endnu en privatsamling samt enkeltværker fra private og yderligere indgået aftaler om langtidsdeponeringer af Stevns værker fra andre kunstmuseer bl.a. Louisiana.

Realdania valgte at støtte projektet for at videreføre den meget vellykkede og meget roste tidligere ombygning af industrikomplekset Bechs Klædefabrik til kunstmuseum. Denne konvertering var et særdeles vellykket eksempel på, hvordan man kan udnytte ældre fabriksbyggeri til moderne formål som eksempelvis et museum. Beskyttelse gennem benyttelse.

Realdania har støttet projekterne i forbindelse med Vendsyssel Kunstmuseum med i alt 15,5 mio.kr.

Vendsyssel Kunstmuseum
9800 Hjørring

Ny infoportal byder velkommen

Omkring 400.000 mennesker besøger hvert år det enestående landskab i Rebild Bakker og Rold Skov - et af de mest populære udflugtsmål i Nordjylland. Og siden 2013 er de blevet budt velkommen af en ny infoportal, der giver information om oplevelsesmulighederne i de enestående naturområder.

Når man står ved indgangen til det store naturområde, kan det godt være svært at vide,

hvor man skal bevæge sig hen. Hvad man skal vælge at se, hvor man skal begynde, og hvor man skal slutte? Den usikkerhed råder den nye infoportal, som Rebild Kommune og Realdania sammen har etableret ved indgangen til Rebild Bakker og Rold Skov, bod på.

Infoportalen er bygget i udkanten af Rebild by og fungerer som både samlingspunkt, arkitektonisk vartegn og en "entrée" til området.

På den måde har de besøgende mulighed for at skabe sig en idé om, hvad de vil opleve på turen.

Formidlingen begrænser sig ikke til den fysiske infoportal, men anvender også teknologi, som gør det muligt at hente information ned på sin mobiltelefon ude i terrænet – lige dér hvor man har brug for oplysningerne, på alle tider af døgnet og på alle årstider.

Lokale råvarer

Sammen med restaurant, museer og en kunsthåndværksbutik, giver infoportalen både danske og udenlandske besøgende mulighed for at få gode oplevelser med et individuelt indhold. Først og fremmest i den fantastiske natur med skove, lyngklædte bakker, smukke søer, ålbø og kilder.

Infoportalen er en bygning på i alt ca. 380 kvadratmeter, hvoraf de 150 bliver brugt til

formidling – bl.a. er Rebild Turistkontor flyttet fra Skørping til den nye bygning. I tilknytning til bygningen er der et udendørsareal på ca. 100 kvadratmeter – også til formidling. Det udendørs informationsområde er tilgængeligt døgnet rundt, så man altid kan få inspiration til at træffe de rigtige valg og lægge den rigtige rute gennem terrænet.

I opførelsen af huset blev der lagt vægt på at benytte lokalt træ, som blev fældet og savet i Rold Skov. Og huset fremstår i sit udtryk som en nyfortolkning af det danske bindingsværkshus med sine mange stolper, som ligger på skrå.

Den samlede projektøkonomi er på godt 17,5 mio. kr. Realdania har bidraget med otte mio. kr. og Rebild Kommune med seks mio. kr. til selve bygningen, mens Det Obelske Familiefond har givet 3,5 mio. kr. til formidlingsdelen.

Redningsstation fortæller historie

Lønstrup er en af de byer ved vestkysten, der i udpræget grad vidner om, hvordan kulturarven med historier og steder er med til at skabe stemning og miljø i et bysamfund. Byen er også et af de første steder i Danmark, hvor man organiserede et redningsvæsen. Det skete i 1851, hvor man fik en redningsbåd bygget i København. Den havde et mandskab på 12, hvoraf de 10 roede. I 1927 fik man dog en motorbåd, og i alt er der reddet 260 mennesker fra Lønstrup redningsstation.

Den første redningsstation blev bygget ved Sdr. Strandvej, og den nuværende på MKabelsvej er fra 1936. I 1996 besluttede farvandsvæsenet imidlertid at nedlægge stationen i Lønstrup og overføre aktiviteterne til Hirtshals Redningsstation. Året efter overdrog Finansministeriet huset til Lønstrup Fiskeriforening og Lokalhistorisk Forening for Lønstrup og Omegn. Foreningerne dannede derefter institutionen Lønstrup Gamle Redningsstation.

Dens formål er at sætte bygningen i stand, vedligeholde den og bevare dens oprindelige udseende, at fortælle Lønstrups historie om fiskeriet og redningsvæsenet, skudehandelen, turismen og byen i dag samt informere om og henvise til historiske steder i Lønstrup og Omegn.

Vigtigt kendetegn

Arbejdet med bygningen begyndte med ydervæggene, og i 2012 afsluttede man en større renovering: Nyt tag og tagrender, omfugning af østgavlen og opsætning af en ny trappe til loftet. Den eksisterende trappe var meget stejl og savnede bl.a. gelænder. For at kunne gøre brug af den meget flotte og velbevarede loftsetage var det derfor nødvendigt med en trappe, der kunne bruges uden større sikkerhedsrisiko.

Der er tale om en karakteristisk redningsstation i den traditionelle klassiske udformning, som andre, der blev opført langs Vestkysten.

Bygningen ligger centralt på stranden i Lønstrup og er et særdeles vigtigt kendetegn for stedet.

Huset rummer i dag en udstilling om fiskeri og redningsvæsen, og heri indgår den sidste båd, "Marly", der er bygget på Lønstrup Bådebyggeri.

For at bevare den egnstypiske arkitektur og en vigtig del af det samlede kulturmiljø i området har Realdania støttet en omfattende renovering af bygningen med 200.000 kr.

Lønstrup gamle redningsstationen
M Kables Vej 62, 9800 Hjørring

Langt ude i skoven ligger en pavillon

To lokale ildsjæle tog i 1908 initiativ til at bygge en pavillon langt inde i skoven ved Tolne, øst for Sindal i Nordjylland. I årtier er den siden flittigt blevet anvendt som et folkeligt, kulturelt og demokratisk samlingssted for nordjyder fra Skagen til Aalborg. Mange har formentlig her vovet sig ud på den første måneskinstur med den udkårne en lun sommeraften, været til bal i glassalen, været en af de helt op til 1000 deltagere i et grundlovs møde, eller været med i en skoleudflugt til stedet. Men efter de første 75 år begyndte det at gå ned ad bakke med aktiviteterne, og bygningerne begyndte at forfalde.

Det har en ny gruppe lokale ildsjæle i Foreningen Tolne Skovpavillon fået sat en stopper for. De er i fuld gang med en renovering, for at få den bragt tilbage til sin oprindelige udformning - bl.a. med den åbne veranda - så den igen kan blive et lokalt samlingspunkt.

Også et uddannelsessted

En aftale med uddannelsesudvalgene ved EUC Nord i Hjørring, om at arbejdet med renoveringen kunne ske med hjælp af praktikelever, der var i gang med en lærlingeuddannelse som bl.a. murer, var det, der i vid udstrækning gjorde renoveringen mulig. Ambition er at genoplive Tolne Skovpavillon som et traktørsted, der holder sommer-

åbent med servering af kaffe og kage m.m., så bedsteforældre kan genoplive barndommens udflugter og aktiviteter i selskab med børn og børnebørn. Og alle kan nyde den dejlige natur, ikke bare i området lige omkring Tolne Skovpavillon, men i hele Tolne Skov, hvor der er anlagt flere forskellige stier med udgangspunkt fra Tolne Skovpavillon. Altså servering, oplevelse, kulturarv og natur.

Foreningen Tolne Skovpavillon har forhandlet sig frem til en lejeaftale, som løber over 20 år, med Tolne Skov ApS, og det lykkedes at indsamle to mio. kr. til det første store renoveringsarbejde. Realdania har støttet projektet med 500.000 kr., fordi det er et initiativ, der nyder bred lokal opbakning og vil redde en bygning med åbenlyse bevaringsværdier, ligesom der bliver offentlig adgang.

Tolne Skovpavillon
Bakkevej 65, 9870 Sindal

En duft af kaffe og tovværk

I den gamle landsbybutik dufter der af friskmalet kaffe, saltet fisk, spegepølse og tovværk. Og alle er velkomne til at aflægge et besøg, snuse til – og gerne købe – nogle de lokale specialiteter, mens man oplever atmosfæren i en gammel landhandel fra tiden „før verden gik af lave“.

Historien om Tornby gamle Købmandsgård begynder i 1827, hvor Mette Ovesdatter og Søren Jensen overtager gården. Søren er en dygtig handelsmand,

som opkøber grise og kreaturer, der bliver slagtet, nedsaltet og senere solgt til nordmændene sammen med korn og smør. Af nordmændene køber han træ, støbegods og tjære. Han bliver desuden skudehandler fra Tornby strand, og får bygget et eget skib til dette formål.

Fra 1941 bliver købmandsgården drevet af Eva og Poul Christensen. Og da Eva satte købmandsgården til salg i 1991 var der ikke ændret væsentligt på det oprindelige inven-

tar i butikken. Man kunne også stadig købe spegesild direkte fra tøndene, friskmalet kaffe, brun sæbe, børster, bismarcksklumper og engelsk lakrids.

Kaffe og lokal bitterdrum

I 1992 blev gården købt af en gruppe borgere i Tornby, som ville bevare bygningen og butikken. Siden har den udviklet sig til et betydningsfuldt aktiv for landsdelens turisme og er i dag en selvejende institution. Gården bliver drevet i et samarbejde mellem 10 Tornby-foreninger og omkring 70 frivillige medhjælpere, og den er blevet renoveret og indrettet til besøgssted for egnens beboere, besøgende og ferierende turister.

Den gamle butik og landhandel har inventar tilbage fra 1860 og er åben hele året. Her kan man handle over disk, og børn kan prøve gamle vægte, mens de voksne ser

på udstillinger om kystnatur og kystkultur. I kaffestuen, hvor lokale kunstnere udstiller, kan man smage på købmandskaffen og det hjemmebagte, ligesom man kan se bjeskudstillingen om egnens specielle snapse med smag fra klitplanter.

Realdania støttede projektet med renovering af de gamle bygninger og indkøb af inventar til forsamlingsrummet i købmandsgården med 750.000 kr. for at sikre bevarelsen af denne del af bygningsarven og støtte et lokalt "ildsjæleprojekt", der er blevet en god lokal turistattraktion. Interessen for at besøge købmandsgården har vist sig stor.

Tornby Gl. Købmandsgård
Hovedvejen 61, 9850 Hirtshals

Drachmanns hus på toppen

Det gamle, smukke hus ligger midt i en vild og frodig have på Hans Baghs Vej i Skagen. Holger Drachmann, der er bedst kendt for sin digtekunst, købte bindingsværkshuset i 1902, byggede det om og fik det indrettet med et atelier.

Holger Drachmann var nemlig oprindelig uddannet billedkunstner. Men selvom han tidligt skiftede maleriet ud med digterkunsten, kan vi stadig se nogle af hans dramatiske marinemalerier i hjemmet i Skagen. I dag kender vi ham sikkert bedst for midsommervisen "Vi elsker vort land", som bliver sunget hvert år til Sankt Hans – enten på den oprindelige melodi af P.E. Lange-Müller fra 1885 eller på den nye af Shubidua.

Holger Drachmann blev født i København i 1846 og besøgte Skagen første gang i foråret 1872. Og fra det år daterer man kunstnerkolonien i det nordjyske fiskerleje.

Det gamle, smukke hus trængte imidlertid efterhånden til en gennemgribende istandsættelse. Store dele af bindingsværk, tømmer, vinduer og døre var angrebet af råd, ligesom murværket var præget af fugt og frostskafer. Indendørs havde man i nogle år haft et voksende problem med borebiller.

Derfor var der brug for i højere grad at kunne styre klimaet, så betingelserne for insektangreb kunne gøres mindre.

Det omfattende arbejde blev gennemført, så det smukt nyrestaurerede hus kunne åbne i 2011 – samme år som man kunne fejre, at det var 100 år siden, at Drachmanns Hus åbnede som museum.

Stor malerisamling

Foruden interiøret fra Drachmanns tid rummer huset også en samling af hans egne malerier og tegninger samt malerier af samtidige malere som P.S. Krøyer, Laurits Tuxen samt Anna og Michael Ancher.

Holger Drachmann døde 61 år gammel i Hornbæk den 14. januar 1908 og blev senere begravet i klitterne på Grenen. Efter hans død solgte hustruen Soffi huset til "Komiteen for Drachmanns Hus paa Skagen", som åbnede dørene for besøgende i 1911. Næsten alt inventar, oliemalerier og skitser stammer fra Holger Drachmanns tid i huset.

Realdania støttede restaureringen med fire mio.kr., fordi huset og dets faste inventar er en enestående del af vores danske kulturarv, og en kulturhistorisk vigtig bygning med stor betydning både lokalt og nationalt. Der er tale om et kunstnerhjem, der fortæller sin samtid meget om en vigtig epoke i dansk kunsthistorie. Projektet fik også støtte fra en række andre fonde.

Drachmanns Hus
Hans Baghs Vej 21, 9990 Skagen

Det røde hus i Skagen

I 50 år boede det kendte kunstnerpar Michael og Anna Ancher i det røde hus på Markvej i Skagen. De købte huset i 1884 samme år som deres datter Helga blev født, og her indrettede de deres bolig i den lange, lave længe, der ligger ud mod vejen.

Efterhånden blev pladsen dog for trang, og de fik arkitekt Ulrik Plesner til at tegne en tilbygning til huset med atelier mod nord. Den blev opført 1913, og forbundet med det oprindelige hus med en mellembygning.

I 1927 døde Michael Ancher og syv år senere også hans hustru, hvorefter huset stod ubeboet i en række år. Datteren Helga

havde i sit testamente bestemt, at alt hvad hun efterlod sig skulle indgå i et fond, Helga Anchers Fond. Og derfor blev huset på Markvej med malerier og indbo restaureret og åbnet som museum i 1967.

I 1989 blev museet suppleret med naboejendommen Saxilds Gaard. Bygningerne er fra slutningen af 1700-tallet og var frem til 1959 ejet af familien Saxild. Fra 1810-1919 var der bageri i gårdens østre længe. Saxilds Gaard bliver nu anvendt til skiftende udstillinger.

Præget af tidens tand

Som det gælder for alle gamle huse,

trængte det berømte, fredede kunstnerhjem efterhånden til en gennemgribende istandsættelse. Tiden havde sat sine spor, og ikke mindst taget over Plesners tilbygning var så nedbrudt og utæt, at en renovering var påkrævet. Også de tekniske installationer, som f.eks. husets klimaanlæg, var så nedslidte, at en renovering og modernisering var nødvendig for at sikre samlingerne for eftertiden.

I løbet af 2010 fik huset derfor bl.a. nyt tag med håndstrøgne tegl, undertag og isolering, skorstene, balkon, vinduer og døre blev repareret ligesom ventilationsanlæg med varme samt af- og befugter blev fornyet. Hermed var huset parat til på ny at tage imod de mange besøgende, som gennem årtier har besøgt hjemmet i Danmarks nordligste by.

Realdania støttede den gennemgribende istandsættelse med fire mio.kr., fordi Michael og Anna Anchers Hus er en vigtig del af vores kulturarv. Det er en kulturhistorisk bygning med stor betydning både lokalt og nationalt. Og samtidig et kunstnerhjem, der rummer en unik fortælling om nogle af de vigtigste Skagensmalere, som havde stor indflydelse på dansk malerkunst omkring år 1900.

Istandsættelsen modtog også en betydelig donation fra Beckett-Fonden og støtte fra Kulturarvsstyrelsen.

Michael og Anna Anchers Hus
Markvej 2-4, 9990 Skagen

Tinghuset genskabt i fordums pragt

I næsten 100 år fra 1909 til 2007 var Ting- og arresthuset i Fjerritslev i brug til de formål, som navnet fortæller. Men i forbindelse med retsreformen blev domstolen nedlagt og bygningen mistede sin oprindelige funktion. Samme år blev huset fredet af Kulturstyrelsen begrundet i husets

detaljerighed og som et fremragende eksempel på nationalromantikens blandede stilarter, der blev bygget i Danmark omkring år 1900 under navnet skønvirkestil. To år senere i 2009 købte Jammerbugt kommune bygningerne.

Herefter tog lokale ildsjæle i vidt omfang over. Og med støtte fra fonde, foreninger og erhvervsliv har de stået for en omfattende restaurering og modernisering af bygningen, som gør, at den i dag lever videre som et stort aktiv for kommunens borgere. Kulturforeningen Tinghuset driver huset med kulturelle aktiviteter samt musikundervisning ved Jammerbugt Kulturskole.

Tilbage til fordums pragt

Restaureringen foregik under ledelse af arkitekt Søren Kibsgaard og blev udført af lokale håndværkere, mens Bevaringscenter Nordjylland stod for en række særligt bevaringsværdige detaljer, herunder husets meget fine kalkmalerier. Det fredede tinghus er ført tilbage til fordums pragt, samtidig med at det er blevet forsynet med moderne bekvemmeligheder, bedre isolering og fornyelse af alle installationer, så

det i mange år fremover kan fungere som et moderne kulturhus.

Per Gregersen, der er formand for bestyrelsen for Kulturforeningen Tinghuset, bød i forbindelse med indvielsen af bygningen i september 2014 foreninger og andre velkommen til en snak om mulighederne for at benytte huset til møder, kurser og andre arrangementer. Og han nævnte, at der også var mulighed for at få foretaget borgerlig vielse i den smukt restaurerede retssal. Restaureringen kostede 4,5 millioner kr. og blev finansieret med støtte fra bl.a. A.P. Møller Fonden, Den Obelske Familiefond, Fjerritslev El-fond, LAG Jammerbugt-Vesthimmerland Jammerbugt Kommune, Kulturstyrelsen, Jutlander Bank og Realdania.

Ting- og Arresthuset
Østergade 53, 9690 Fjerritslev

Bevaringsværdige gårdejendomme

Over hele landet står flere end 60 millioner kvadratmeter landbrugsbygninger ubrugte hen. Tiden er løbet fra dem. Men omkring halvdelen er bevaringsværdige. For at indsamle idéer til, hvordan vi kan genanvende disse tomme, bevaringsværdige landbrugsbygninger, udskrev Realdania i 2003 en konkurrence, der gav 234 idéer og forslag, hvoraf en række fik støtte til videreudvikling, og flere blev ført ud i livet.

Med oplysning og inspiration har kampagnen "Bevaringsværdige Gårdejendomme" haft til formål at anspore flere til at genanvende de bevaringsværdige, nedlagte gårdejendomme til nye formål, der respekterer bygningernes kulturelle og arkitektoniske værdier.

Samtidig har kampagnen sat fokus på de store kulturhistoriske og arkitektoniske værdier, der ligger i mange danske gårdejendomme, for på den måde at sikre, at flere af ejendommene bliver genanvendt - uden at der bliver givet køb på de bærende bevaringsværdier.

Det har været hensigten at skabe mere opmærksomhed om, hvordan man finder nye og økonomisk bæredygtige måder at anvende de landbrugsejendomme, som tiden og udviklingen har gjort overflødige. Samtidig

har det været målet at vise, at kulturarven ikke kun omfatter fredede bygninger.

Gennem en række demonstrationsprojekter har kampagnen Bevaringsværdige Gårdejendomme vist eksempler på, at man med held kan anvende historiske landbrugsbygninger, anlæg og kulturmiljøer, så de både får en moderne anvendelse og bliver bevaret som kulturarv for eftertiden.

Fra hestestald til ungdomshus

Lige overfor byens station ligger Skørping Kro, der blev opført i 1872. I dag er den gamle gæstgivergård blevet indrettet til bl.a. "Kulturstation" med lokalhistorisk arkiv, bibliotek, samt turist- og erhvervskontor. Kulturstationen er bygget sammen med den lokale biograf og området er blevet et fysisk og funktionelt kraft-center i denne del af Rebild Kommune.

I gårdrummet bag Kulturstationen ligger nogle af staldbygningerne. De blev opført i 1930 som opstaldningsmulighed for rejsende, der kom til stedet på hest eller med hestevogn. Og her ønskede den daværende Skørping kommune for nogle år siden at indrette et ungdomshus med fritidstilbud til unge fra 10 til 18 år i form af juniorklub og ungdomsklub, ligesom der skulle etableres værksted og møderum for andre.

Ungdomshuset skulle være med til at styrke byen som et sted, hvor det er godt at bo og give mulighed for større livskvalitet for byens større børn og unge. Imidlertid var bygningerne stærkt præget af manglende vedligeholdelse, men bl.a. takket være støtte fra Realdania på 700.000 kroner, råder byen i dag over et velfungerende og velbesøgt ungdomshus, der på en god måde supplerer de nuværende kulturaktiviteter og styrker kommunens image, som en af de kommuner i Nordjylland, der har stort fokus på kultur- og fritidsområdet.

Projektet er desuden et godt eksempel på, hvordan man på en ny og fremsynet måde kan anvende en gammel ejendom, der har udtjent sit oprindelige formål.

Ungdomshuset i Skørping
Sverrigårdsvej 4, 9520 Skørping

Fremtidens Herregård

De danske herregårde rummer fantastiske fortællinger, enestående kulturmiljøer og smukke bygninger, som repræsenterer det fineste af Danmarks ældre bygningsarv. Dermed er de overordentlig vigtige kulturbærere inden for det byggede miljø, men de savner ofte nutidig forankring. Samtidig er en større del af herregårdenes historiske bygninger truede, fordi de ikke længere kan indgå aktivt i driften. Dermed risikerer en enestående bygningsarv at gå tabt.

Gennem projekt "Fremtidens Herregård" ønskede Realdania i 2008 at kvalificere udviklings- og eksistensgrundlaget for landets herregårde med særligt fokus på deres bygningsarv og det kulturmiljø, der omgiver herregårdene.

Målet var at vise, hvordan man i fremtiden kan skabe bæredygtige rammer for udviklingen af herregårdene både kulturhistorisk, økonomisk og socialt, bl.a. ved at støtte herregårdenes muligheder for igen at blive dynamoer i landdistrikterne og på den måde skabe nyt liv og nye aktiviteter i herregårdenes gamle bygninger, samtidig

med at der opstår arbejdspladser og ny aktivitet i området.

I 2013 inviterede Fremtidens Herregård på ny herregårdene til at byde ind med idéer til projekter, der nytænker og udvikler bygningsarv og kulturmiljøer. Projekterne er siden blevet videreudviklet og konkretiseret med skitseforslag og forretningsplan. 14 projekter modtager nu omkring 62 mio.kr. i støtte til projektudvikling eller realisering.

Voergård Slot ved Dronninglund
som har fået støtte fra Realdanias
kampagne Fremtidens Herregård ->

Vendsyssels store vidunder

På Børglum Bakke og midt i det åbne, forblæste landskab ligger et af Vendsyssels største vidunder, Børglum Kloster. Med kæmpestore, kridhvide bygninger lyser herregården op i den stride, nordjyske natur og betager enhver, der lægger vejen forbi. Og det gør tusindvis af besøgende hvert år. Allerede i vikingetiden lå her en kongsgård, men hvornår det første egentlige kloster blev indstiftet på Børglum, ved vi ikke med sikkerhed. Imidlertid udgjorde Børglum det nordenfjordske magtcenter gennem hele middelalderen. I 1665 overgik det til privat eje, og herefter har Børglum haft flere prominente ejere, blandt andet den fremragende arkitekt og generalbygmester Laurids de Thurah. Siden 1835 har klostret været i slægten Rottbølls eje.

Styrker turismen

I forbindelse med "Fremtidens Herregård" er en tidligere hestestald og vognport omdannet til café, besøgs- og mødecenter for yderligere at styrke turismen på herregården, som allerede besøges af mere end 20.000 mennesker hvert år.

Med mødecenteret har turisterne fået bedre forhold. Som besøgende er det her, man begynder, og det er her, man bliver klædt på til oplevelsen. Besøgscenteret binder Børglum Klosters attraktioner sammen i et formidlingskoncept, som er delt i to: Ét spor, der knytter sig til klosterets historie og ét, der knytter sig til danmarkshistorien. De to spor kan forbindes med forskellige temaudstillinger.

Børglum Kloster er en aktiv faktor i det lokale liv omkring herregården - blandt andet er klosterkirken også sognekirke og desuden ramme om en lang række koncerter og

kulturelle aktiviteter i sommerhalvåret. Man kan også opleve forskellige udstillinger om herregårdens historie og flere særudstillinger.

Istandsættelsen og omdannelsen af bygningerne sikrer de bygningsmæssige og kulturhistoriske værdier. Der er brugt historisk korrekte materialer og traditionelt håndværk ved alle arbejder. Med projektet har hestestald og vognport fået en funktion, der bevarer bygningerne og skaber en forretning, det er muligt at vedligeholde fremover.

Børglum Kloster

Børglum Klostervej 255 B, 9760 Vrå

Et center for grøn energi

Villerup Hovedgaard ligger nær Lønstrup ved Hjørring, og kan føres tilbage til 1130'erne. I dag danner Villerup Hovedgaard ramme om virksomhederne PileByg a/s og Nordic Biomass.

Gårdens jorde er opdyrket med pil af forskellige sorter, og PileByg designer, producerer og monterer land-art og støjskærme af pil til ind- og udland. En designpræmieret idé, der er blevet en stor succes. Nordic Biomass producerer vedvarende, CO₂-neutral energi, baseret på flis fra piletræerne - også kaldet energiskov - og udvikler desuden teknologi til drift af energiskov.

Støtten fra Realdania skal netop udbygge et kommercielt set-up for leverage af varme fra energiskov. Gårdens driftsbygninger vil indgå som en vital del af produktionskæden for leverancen, og herregården kommer til at fungere som et center for produktion af grøn energi og miljørigtig varme til lokalområdet.

Samtidig vil de bevaringsværdige bygninger - og den produktionen de rummer - udgøre en attraktion for feriegæster, lokale og professionelle aktører i energiskovbranchen.

Fra ruin til fordums pragt

De tidligere stalde og lader fungerer som produktionsbygninger for virksomheden. Omdannelsen af avlsbygningerne til lager og effektive produktionsarealer er sket i respekt for de arkitektoniske detaljer. Man måtte rive den gamle svinestald ned, men den er blevet genopbygget med samme karakter og proportioner som den gamle. På den måde har gården bevaret sit udtryk. Og det var netop gårdens arkitektoniske anlæg, beliggenheden og dens jord, som var særlig god til pileopdyrkning, der var afgørende, da

Vibe Gro og Johannes Falk købte gården i 1995.

På det tidspunkt var den temmelig forfalden og fremstod flere steder som en ruin. Men med god hjælp fra Vendsyssels Historiske Museum og en specialestuderende fra Aarhus Arkitektskole som kortlagde hele gården og dens historie, er det lykkedes at genopbygge store dele af gårdanlægget, bl.a. er hovedbygningens midterste hus ført tilbage i den form, det oprindeligt blev bygget i, og renoveringen er sket med respekt for arkitekturen. Hovedbygningen fungerer i dag som bolig.

Villerup Hovedgård Villerupvej 80, 9800 Hjørring

Ildsjælekampagnen

Realdania har sat særligt fokus på de ildsjæle, der hver dag lægger tusindvis af timer i frivilligt arbejde i det byggede miljø. En kampagne til 30 mio. kr. har hjulpet landets ildsjæle med at gøre deres ideer til virkelighed. Kampagnen blev sat i gang i september 2011 med en opfordring til alle landets ildsjæle om at søge støtte til netop deres projekt. For dem er det lysten, der driver engagementet, og de er villige til at investere masser af kræfter og hjerteblod i lokalsamfundets tjeneste.

Målet med kampagnen var – ved hjælp af inspiration, netværk og økonomisk støtte – at hjælpe ildsjælene med at skabe livskvalitet i det byggede miljø. Det er sket gennem:

- Netværk, bl.a. hjemmesiden www.byggerietsildsjaele.dk og en Facebook-gruppe, hvor ildsjæle og deres samarbejdspartnere kan gå i dialog og følge med i kampagnens udvikling.
- Inspirationsmøder, en årlig 'Ildsjæle-nes Dag', en studiemesse for ildsjæle, diverse kurser og andre tiltag.
- Økonomisk støtte til udvikling og realisering af op til 50 projekter.

Realdania har modtaget mange hundrede ansøgninger, og 70 projekter har modtaget støtte. I udvælgelsen er der lagt vægt på at støtte originale idéer, der bygger på frivillighed og bliver udført til gavn for de lokalmiljøer, ildsjælene er en del af, for andre borgere og selvfølgelig for ildsjælene selv.

Blandt de udvalgte projekter finder vi fem i dette område:

- Lønstrup Gl. Biograf
- Spil- og madpakkehuset i Lønstrup
- Vildmoseporten i Store Vildmose
- Egnssamlingen i Tranum
- Byens hus i Vrensted

Kampagnen fortsætter nu under navnet Underværker.

Læs mere på:

www.underværker.dk
og
www.byggerietsildsjaele.dk

Mosekonen brygger i Vildmoseporten

Lønstrup Gl. Biograf

I den populære nordjyske badeby, Lønstrup ligger den historiske Lønstrup Gl. Biograf, der blev bygget i 1918 som sommerbiograf. Biografen, der i dag fungerer som kulturhus, ejes af 80 lokale anpartshavere, der sammen med bestyrelsen udgør den frivillige arbejdskraft i drift og udvikling af bygningen. Nu ønsker de at forbedre og opdatere bygningen, så de kan udnytte det fulde potentiale i et aktivt kulturhus.

Lønstrup Gl. Biograf ligger midt på Lønstrups hovedgade og har åbent hele året. Dermed er den tidligere biograf det naturlige samlingspunkt for både borgere og turister. Som en løsning på sæsonudfordringen driver man stedet som kommerciel café om sommeren, hvor Lønstrup bliver besøgt af mange turister. Om vinteren driver de frivillige stedet som kulturhus, for de lokale foreninger og borgere. Dermed danner biografen ramme om det lokale kulturliv.

Biografen er det sted, man som tilflytter kan involvere sig i byens liv. Det er en vigtig funktion i et lille samfund som Lønstrup, hvor man gerne byder nye beboere velkommen. For at udnytte husets fulde potentiale til mange forskellige aktiviteter skal man have salen bygget om. Den skal isoleres og akustikken gøres bedre, ligesom man skal have indgangspartiets originale bygningsdele restaureret og ført tilbage til dets oprindelige udseende.

Projektet bygger dermed videre på Lønstrups positive udvikling som en by, der har et dynamisk, kulturelt og fællesskabsorienteret lokalsamfund.

Det samlede budget for arbejdet er på 1.176.000 kr., hvoraf Realdania støtter med 500.000 kr.

Spil- og madpakkehus

Fiskeriet har gennem generationer været hovederhvervet for indbyggerne i Lønstrup. På et tidspunkt i 1900'tallet var der registreret over 100 fiskere – om end en del af dem blot var lejlighedsfiskere. Men på stranden i Lønstrup kan man stadig opleve, hvordan fritidsfiskerne efter en tur på havet med et spil trækker bådene op på land.

Det lille fine spilhus ligger der stadig, men det er forældet, forfaldent og trænger til en "kærlig hånd", så det atter kan blive en del af den fine arkitektoniske helhed på stranden. I samarbejde med en arkitekt har en gruppe ildsjæle indrettet huset, så der er blevet skabt bedre rammer for formidling af kystkulturhistorien til både lokale og besøgende herunder børn og unge.

Spilhuset er blevet indrettet til formidlingsaktiviteter og renoveret med ny bekledning og nyt tag. Samtidig blev indretningen ændret, så det er blevet muligt at etablere et udstillingsområde, mens selve spillet – der trækker bådene på land – er blevet sat op i et lukket lokale, hvor man dog har mulighed for at kigge ind. Samtidig indrettede man et fiskerenserum, ligesom huset blev forlænget med et nyt madpakkehus med mulighed for udeophold.

Med projektet er der blevet skabt nye aktivitetsmuligheder for områdets indbyggere og de turister, der besøger Lønstrup Strand. Samtidig gør projektet strandens kulturhistoriske særkender og arkitektoniske kvaliteter synlige for de besøgende. Det samlede budget er på 290.000 kr. Og Realdania støtter med 200.000 kr.

Vildmoseporten

Store Vildmose er især kendt for dyrkningen af Vildmosekartofler. Men området har også dannet ramme om sygdomsbekæmpelse blandt husdyr. I 1930'erne opførte staten 19 gårde, der var centrum for bekæmpelse af kvægsygdomme. I den eneste uændrede gård fra denne særlige tid finder vi Vildmoseporten, der fungerer som udstillings- og kultursted. Her formidler man Store Vildmoses natur- og kulturhistorie og afholder forskellige arrangementer for lokalbefolkningen. Stuehuset, der er indrettet som et typisk husmandssted fra 1950'erne, står den dag i dag stadig i sin oprindelige form.

Udstillingsfaciliteterne er skabt og drives af frivillige. Og foreningen bag har de seneste år formået at finansiere køb af gården samt istandsættelse af stuehus og etablering af udstillingsfaciliteter. De frivillige står også bag årstidsbestemte arrangementer og rundvisninger på gården og i Store Vildmose.

Fredet højmose

Fonden Vildmoseporten, der driver stedet på frivillig basis, vil gerne skabe endnu bedre fysiske rammer for foredragsaktiviteter og sociale arrangementer. Derfor søgte man ildsøjlekampagnen om støtte til ændring af tidligere stalde til multisal, udstillingsrum og opbevaringsrum. Det giver mulighed for at opgradere formidlingen på stedet med mere moderne udstyr samt tilbyde faciliteter til skoleklasser især i forbindelse med faget Natur og Teknik.

Projektet vil støtte den eksisterende positive udvikling med både et større antal besøgende samt arrangementer for foreningen selv og offentligheden. Det samlede budget er på godt 1,1 mio. kr. og Realdania støtter med 825.000 kr.

Store Vildmose er i dag resterne af en stor højmose, men området har stadig stor national betydning, da det er nogle af de største sammenhængende områder med højmose, vi har tilbage i Danmark. Her finder man mange sjældne dyr og planter, hvorfor et stort areal er fredet og udpeget til EU-habitatområde.

Egnssamlingen i Tranum

Det lille landsbysamfund Tranum har en lang historie bag sig. Byen nævnes nemlig første gang så tidligt som i 1471. Med sine i dag godt 400 indbyggere ligger Tranum i Han Herred lidt nord for Brovst. Og i et tidligere husmandssted i byen finder man Øster Han Herreds Egnssamling.

Egnssamlingen er et levende museum, hvor den lokale historie danner rammen om et fællesskab, hvor især den ældre del af borgerne kan mødes og arbejde med fælles interesser, det være sig udstillingen, slægts- og egnsforskning eller andre aktiviteter. Andre af byens foreninger benytter også husets lokaler til foredrag, møder og foreningsaktiviteter.

Det over hundrede år gamle hus har tidligere dannet ramme om bl.a. telefoncentral, smedje og skrædderi. I dag er det nænsomt renoveret af foreningens frivillige, der har indrettet både stuehus og stald til udstilling og aktiviteter. Nu er tiden kommet til den gamle lade, der bliver indrettet til kombineret udstillingsrum og værksted. Og den trænger alvorligt til en kærlig hånd. For at skabe de nødvendige rammer for foreningens arbejdende værksted udskifter man dele af mur- og træværk, og der bliver lagt et nyt tag og nyt gulv. Men ligesom resten af ejendommen, bevarer laden sit oprindelige udseende.

Byens Hus i Vrensted

I landsbyen Vrensted bor der godt 300 mennesker. Og som i så mange andre småbyer oplever borgerne i Vrensted, at byens institutioner lukker. Senest var det folkeskolen.

Lokale ildsjæle er derfor i samarbejde med Hjørring Kommune i fuld gang med at skabe et helt nyt samlingssted. Projektet skal samle byens foreninger og institutioner under ét tag og på den måde skabe et sted, hvor landsbyens beboere kan møde hinanden på tværs af generationer. Bag projektet står en stærk og engageret gruppe frivillige borgere, der så nødvendigheden af selv at gøre en indsats for at sikre, at byen bliver ved med at udvikle sig.

Projekt 'Byens Hus' skal skabe nye rammer for det lokale fællesskab ved at samle den private børneinstitution, lokalhistorisk arkiv, forsamlingshus, idrætsforeninger og flere andre i den tidligere skole. Huset bliver renoveret og bygget om, så lokalerne svarer til de nye brugeres behov med bl.a. institutionslokaler, køkken-, kontor- og mødefaciliteter. Det bliver dermed et hus, hvor der er liv fra morgen til aften, og hvor borgerne møder hinanden på tværs af interesser og gøremål.

Projektet i Vrensted er del af en større plan forankret i Hjørring Kommune kaldet 'Samling og sammenhold'. Den går ud på at 'rykke sammen' i kommunens landsbyer ved at samle flere aktiviteter under samme tag i stedet for at være spredt på flere lokaliteter.

Det koster godt 4,6 mio. kr. at gennemføre projektet, og Realdania støtter med én mio.kr.

Musiklivet trives på havnefronten

I dag ligger der på havnefronten i Aalborg et musikhus af høj arkitektonisk og akustisk kvalitet - et kulturelt flagskib i Danmark, en dynamo for vækst og udvikling, og et vartegn for hele den nordjyske region.

De første skridt blev taget i 1986 af Foreningen Musikhushets Venner, der arbejdede målrettet for at realisere drømmen om

et musikhus i Aalborg. I 2000 blev der fra politisk hold givet grønt lys til at opføre et Musikkens Hus på havnefronten i Aalborg.

Fra 2001 til 2004 fik Komiteen til Rejsning af Musikkens Hus indsamlet private midler, og Aalborg Kommune og det daværende Nordjyllands Amt støttede herefter projektet økonomisk. I foråret 2002 udskrev

man en projektkonkurrence og i februar 2003 blev det internationalt anerkendte østrigske arkitektfirma Coop Himmelb(l)au udpeget som vinder.

I tilknytning til huset er der blevet skabt et tiltrækkende byområde, der forbinder Aalborgs bycenter med Limfjorden. I forbindelse med byggeriet er der etableret en plads omkring Musikkens Hus samt en havnetrapp ned til Limfjorden.

Musik i sammenhæng

Et centralt element i Musikkens Hus var netop, at der blev skabt sammenhæng mellem huset og dets omgivelser - at huset blev en del af et attraktivt byområde. Derfor er musikhusets foyer også et åbent mødested for alle besøgende og ikke forbeholdt koncertgæster.

Husets faste beboere er Nordjysk Musikkonservatorium, Musik på Aalborg Universitet; Jazzcentret samt Aalborg Symfoniorkester, der dermed for første gang har fået et fast hjemsted med egne øve- og koncertfaciliteter. Musikkens Hus er desuden centrum for en mangfoldighed af musikalske og kulturelle aktiviteter.

Driften af Musikkens Hus bliver varetaget af en driftsgruppe, der består af repræsentanter fra Aalborg Kommune, Nordjysk Musikkonservatorium, Aalborg Symfoniorkester og Aalborg Kongres & Kultur Center.

Realdania har støttet projektet med 450 mio.kr. bl.a. for at sikre et byggeri af høj arkitektonisk værdi.

Musikkens Hus

Musikkens Plads 1, 9000 Aalborg

Det moderne tanghus på Læsø

I tidligere tider havde man på Læsø hverken strå eller træ. Til gengæld havde man ålegræs og strandingstømmer. Træet blev til bindingsværk i huse, og ålegræs til tage. Og da både tang og træ var blevet imprægneret af saltvandet kunne husene holde i flere århundreder. De blev en betydelig del af Læsøs kulturhistorie og fysiske vidnesbyrd om den kultur og det liv, der siden 1200-tallet har præget byggetraditionen på øen.

I dag er der blot en lille håndfuld ejendomme på Læsø med tangtag. Et projekt med at bevare og udvikle tanghuse, som Realdanias datterselskab, Realdania Byg, står bag, indgår i en vifte af eksisterende projekter, som sigter på at sikre overlevelse for de særegne tangtage på Læsø. Realdania Byg tog desuden initiativ til at opføre et nyt fritidshus med tangtag. Det stod færdigt i 2013.

I arbejdet med det moderne tanghus dykkede arkitekterne ned i det enestående kultur- og arkitekturhistoriske arkiv - tog ved lære af fortiden og indpassede det i nutiden. Huset er tegnet af tegnestuen Vandkunsten, opført i træ og beklædt og isoleret med tang.

Lavt energiforbrug

Initiativet sker i samarbejde med lokale ildsjæle, andre fonde og Kulturarvsstyrelsen, som alle er involveret i indsatsen for at redde

denne ganske enestående del af Danmarks kulturarv. Det moderne tanghus har siden opførelsen haft stor international interesse og høstet stor anerkendelse.

I modsætning til de historiske huse, hvor tangen ligger metertyk på taget i en svulmende, paddehattelignende form, er det moderne tanghus mere nutidigt og stramt i sit udtryk. Den synlige tang er stoppet i 'pøller' af strikkede net i kraftigt uldgran. Pøllerne er fastgjort på taget, og i mindre udgave på facaderne. Med denne teknik er øens gamle håndværkstradition bragt ind i fremtidens byggeri.

Når tang i fortiden blev anvendt som byggemateriale, skyldes det, at tang var lige uden for døren, det var gratis, det havde lang levetid, isolerede godt, og var naturligt imprægneret mod skadedyr og råd. Og så var der masser af det. Netop disse fantastiske naturlige egenskaber gør tang højaktuelt som byggemateriale - set i lyset af nutidens interesse for bæredygtighed.

Målet for det moderne tanghus er, at huset skal leve op til de forventelige 2020-krav, og dermed have et ekstremt lavt energiforbrug. Samtidig har beregninger af husets livscyklusanalyse vist, at det har et negativt CO₂-aftryk.

Den jyske arkitektur

I løbet af sit virke i Skagen gennem 40 år satte arkitekt Ulrik Plesner sit umiskendelige præg på byen med en række markante bygninger, som står den dag i dag. Mere end 25 bygninger alene i Skagen blev det til.

Havnemesterboligen, der ligger smukt på en banke med udsigt over havnepladsen og

havnebassinerne til de fredede fiskepakhuse tegnet af arkitekt Thorvald Bindesbøll, er blot ét eksempel.

Selve huset, som blev fredet i 1986, blev opført omkring 1905 som havnekontor med tilhørende havnemesterbolig samt to boliger til opsynsbetjente. Det enestående byg-

ningsanlæg er et meget fornemt eksempel på Plesners "jyske arkitektur" eller hans "røde periode", og indgår som det fineste bidrag i rækken af hans mange byggerier i Skagen.

I en årrække – frem til 2003 - rummede huset Teknisk Forvaltning i Skagen Kommune, som satte huset til salg i 2005. Blandt de betingelser, som kommunen stillede til en potentiel køber, var, at bygningens indre skulle føres tilbage til den oprindelige indretning, og at offentligheden også fremover skulle kunne få adgang til at se bygningen indvendig.

Tilbage til fremtiden

Realdanias datterselskab, Realdania Byg købte bygningen og tog fat på restaurering og nyindretning. Udgangspunktet blev taget i de historiske rammer og udført i overensstemmelse med bygningens oprindelige arkitektur. Desuden blev der gennemført en genopretning af de nære udendørsarealer omkring ejendommen, herunder ved haven og på havnepladsen.

Efter 16 måneders arbejde kunne den nye lejer, Skagen Kommune, flytte ind, og bygningen rummer nu bl.a. Skagens erhvervshus og turistkontor.

Arkitekt Ulrik Plesner var først i murerlære, siden gik han på Teknisk Selskabs Skole, og i 1893 fik han afgangseksamen fra Kunstakademiet's Arkitektskole. Han kom til Skagen i 1891, 30 år gammel, som konduktør ved fyrvæsenet, hvor han skulle tilse opførelsen af Højen Fyr. Ved et tilfælde havde hotelejer Degn Brøndum netop på det tidspunkt brug for en arkitekt til udvidelse af sit hotel, og Plesner fik overdraget opgaven - sikkert på foranledning af vennen P.S. Krøyer. Dette blev samtidig hans introduktion i kredsen af skagenskunstnere og indgangen til hans virke i byen, som varede til hans død på selv samme hotel i november 1933.

Havnemesterboligen
Vestre Strandvej 10, 9990 Skagen

Naturoplevelse på toppen

Fyrtårne er en væsentlig og historisk del af det danske kystlandskab. Men moderne GPS teknologi betyder, at moderne skibsfart ikke længere behøver dem. Og derfor er de blevet truede bygningsværker. Mange bliver slukket og går en usikker fremtid i møde. Det Grå Fyr i Skagen er ingen undtagelse.

Skagen Fyr er tegnet af arkitekt N.S. Nebelong og er et af landets smukkeste, vellykkede, mest kendte – og det næsthøjeste. Derfor er det vigtigt, at det bliver bevaret. Og det sker med et ambitiøst projekt, som Realdania Byg, Naturstyrelsen, Frederikshavns Kommune, Skagen Turistforening og Dansk Ornitologisk Forening står bag.

Det betyder, at de 1,6 millioner mennesker, som hvert år gæster Skagen, kan se frem til et moderne formidlingscenter i europæisk klasse, når et af Danmarks fineste fyrtårne åbner igen. Projektet forener bevaring af det sjældne bygningsværk, der har en enestående beliggenhed, med naturoplevelse i en fantastisk natur og tilføjer formidlingen af helheden.

Dermed får Skagen Fyr en levedygtig fremtid, som en både indlysende og oplysende del af naturoplevelsen på Grenen.

Et moderne formidlingscenter

Realdania Byg, der er et datterselskab af Realdania, har købt Skagen Fyr af Søfartsstyrelsen for at sikre det samlede anlæg for eftertiden. Selskabet gennemfører en restaurering og nyindretning af både fyret, den tidligere forvalterbolig og de tilhørende udhuse, der knytter sig til fyrtårnet for at gøre plads til et naturoplevelsescenter på stedet.

Fyrets lejer, Naturstyrelsen, vil sammen med Frederikshavns Kommune, Skagen Turistforening og Dansk Ornitologisk Forening etablere og udvikle det moderne formidlingscenter. Centret får fokus på stedets omskiftelige natur og særligt det, i international sammenhæng,

helt unikke fuglested. Trækkende fugle samles ved Skagen som i en tragt, inden de drager videre. Dette naturens skuespil foregår i en periode fra februar til november, og giver en fin mulighed for at udvide turistsæsonen til langt mere end de få sommermåneder.

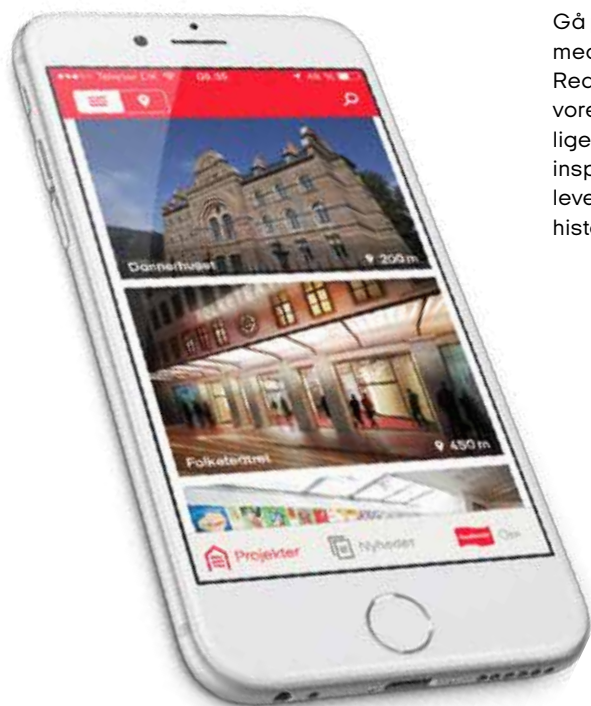
Skagen Turistforening vil på stedet drive café og butik, hvor et vigtigt element er selve besøget i fyrtårnet. Endelig kan stedet blive udgangspunkt for andre arrangementer såsom guidede vandreture, foredrag om natur og kultur etc.

Formidlingscentret åbner efter planen i efteråret 2016.

Skagen Fyr Fyrvej, 9990 Skagen

Realdania app

Gå på opdagelse i det byggede miljø med din smartphone. Oplev de mange Realdania-støttede projekter med vores app, som kan vise dig projekter i lige netop det område, du ønsker. Bliv inspireret af moderne arkitektur og levende bygningsarv, aktive byrum og historiske haver.

Hent den her:

Masser af tilbud til medlemmerne

Interesserer du dig for din by, dit hus eller det midt imellem? Så kom og vær med. Realdania er en forening, der vil bidrage til et bedre Danmark. Vores styrke er foreningens godt 146.000 medlemmer, der engagerer sig i vores arbejde, nemlig at skabe livskvalitet gennem det byggede miljø.

Når du er medlem af Realdania, har vi mange gode tilbud og medlemsfordele til dig:

Magasinet BEDRE HJEM i din postkasse otte gange om året

Bolius' populære magasin BEDRE HJEM indeholder nyt om alt, der betyder noget for dig som husejer. Få f.eks. inspiration fra lækre boligreportager eller bliv klogere på boligøkonomi, have og gør-det-selv.

E-nyhedsbrevet Mit Realdania hver måned fyldt med foreningens tilbud og aktiviteter. Udvælg selv de temaer, der interesserer dig mest.

Konkurrencer om bogpræmier og eksklusive særbesøg til udvalgte projekter

Vind bøger og modtag invitationer til spændende arrangementer og guidede ekskursioner til Danmarks byrum, boliger, landskab, bygningsarv m.m.

Rabat på entre til arkitektoniske attraktioner og museer

Besøg små og store perler inden for byggeri og arkitektur. Som medlem får du rabat på bl.a. entre og rundvisninger på et udvalg af banebrydende byggerier, historiske herregårde, særprægede bygningsværker og smukt renoverede slotshaver.

Deltagelse i Realdanias foreningsdemokrati

Når der er valg til Realdanias repræsentantskab i dit område eller i din faglige valggruppe, kan du deltage og gøre din stemme gældende.

Læs mere på www.realdania.dk

Kort over Realdania-projekter som er beskrevet i denne turguide

Udgiver: Realdania, 2015 **Layout:** Lisbeth Reinwaldt **Tryk:** Hertz Bogtrykkergården A/S
Tekster: Ole Brandt og Lisbeth Reinwaldt **Foto:** Leif Tuxen, Hélène Mogensen de Monléon, Klaus Munck, Heine Pedersen, Kristine Kiilerich, Himmerlands Boligforening, Bente Jæger, Mette Johnsen, Helene Høyer Mikkelsen, Steffen Stamp, Jørgen Jørgensen, Realdania Byg, Claus Bjørn Larsen, Schønherr, schmidt hammer lassen architects